

Piotr Podolec, Grzegorz Kopec

Polskie Forum Profilaktyki Chorób Układu Krążenia w latach 2005–2009

Słowa kluczowe: prewencja, Forum Profilaktyki, wytyczne

Wprowadzenie

Polskie Forum Profilaktyki Chorób Układu Krążenia (PFP) zostało założone 4 marca 2005 roku w Krakowie z inicjatywy przewodniczącego Komisji Promocji Zdrowia Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Podczas spotkania założycielskiego deklarację współdziałania w ramach PFP podpisali przedstawiciele siedmiu polskich towarzystw medycznych reprezentujący Polskie Towarzystwo Kardiologiczne (PTK), Towarzystwo Internistów Polskich (TIP), Polskie Towarzystwo Diabetologiczne (PTD), Polskie Towarzystwo Nadciśnienia Tętniczego (PTNT), Polskie Towarzystwo Badań nad Miażdżycą (PTBnM), Polskie Towarzystwo Pediatryczne (PTP), Polskie Towarzystwo Neurologiczne (PTN). Przyjęto wówczas regulamin działania PFP oraz wybrano przewodniczącego i sekretarza Rady Redakcyjnej PFP, przekształconej w 2008 roku w Grupę Roboczą PFP ds. Wytycznych. Niedługo potem, podczas I Walnego Zebrania PFP 24 września 2005 roku na wniosek dr. n. med. Adama Windaka oraz dr. n. med. Macieja Godyckiego-Ćwirko skład PFP został poszerzony o nowego członka PFP – Kolegium Lekarzy Rodzinnych w Polsce (KLRwP).

Cele PFP

Cele PFP zawarte zostały w regulaminie PFP. Są to:

- wymiana informacji oraz ujednoczenie wytycznych profilaktyki w Polsce,
- dostosowanie zasad profilaktyki europejskiej do warunków i specyfiki naszego kraju,
- opracowanie wspólnego systemu promocji i informacji o epidemiologii i zasadach prewencji chorób układu krążenia,
- koordynacja działań w zakresie prewencji i edukacji w skali kraju,

- przygotowanie i wprowadzenie programu nauczania o epidemiologii i prewencji chorób układu krążenia w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach i innych szkołach ponadpodstawowych.

Struktura PFP

W skład PFP wchodzi: koordynator, członkowie i członkowie honorowi, Grupa Robocza PFP ds. Wytycznych, partnerzy i przyjaciele.

Członkami PFP są prezesi towarzystw naukowych wchodzących w skład PFP, jak również przewodniczący i sekretarz ww. grupy roboczej. Członkowie PFP delegują ze swojego towarzystwa po jednej osobie do grupy roboczej w celu wypracowania konsensusu w zakresie zaleceń prewencji. Członkom PFP przysługuje prawo głosu (jeden głos przypada na jedno towarzystwo). Tytuł członka honorowego PFP został po raz pierwszy przyznany podczas spotkania założycielskiego prof. dr. hab. n. med. Michałowi Tenderze (ówczesnemu Prezesowi Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego). Prawo do otrzymania tytułu członka honorowego PFP mają także kolejni Koordynatorzy PFP, po zakończeniu swojej kadencji. Koordynatorami w kolejnych latach zostają prezes lub przedstawiciel towarzystwa naukowego będącego członkiem PFP według kolejności zawartej w regulaminie PFP dostępnym na stronie internetowej www.pfp.edu.pl. Koordynator odpowiedzialny jest za przygotowanie i przeprowadzenie walnego zebrania PFP w danym roku. W kolejnych latach funkcję tę pełnili:

- prof. dr hab. n. med. Adam Torbicki (PTK) – 2005 rok,
- prof. dr hab. n. med. Jacek Musiał (TIP) – 2006 rok,
- prof. dr hab. n. med. Jacek Sieradzki (PTD) – 2007 rok,
- dr hab. n. med. Tomasz Grodzicki (PTNT) – 2008 rok,
- dr n. med. Adam Windak (KLRwP) – 2009 rok.

Grupa robocza składa się z: przewodniczącego i sekretarza (wybieranych podczas walnego zebrania), koordynatora PFP, ekspertów powołanych przez przewod-

niczącego grupy oraz ośmiu członków nominowanych przez poszczególne towarzystwa naukowe. Aktualny skład rady redakcyjnej przedstawia się następująco (dane na 2009 rok):

- koordynator PFP – dr n. med. Adam Windak (Prezes KLRwP),
- przewodniczący rady redakcyjnej PFP – prof. dr hab. n. med. Piotr Podolec,
- sekretarz rady redakcyjnej PFP – dr n. med. Grzegorz Kopeć,
- członkowie:
 - prof. dr hab. n. med. Andrzej Pająk – PTK,
 - prof. dr hab. n. med. Anetta Undas – TIP,
 - dr n. med. Elżbieta Kozek – PTD,
 - prof. dr hab. n. med. Danuta Czarnecka – PTNT,
 - prof. dr hab. n. farm. Marek Naruszewicz – PTB-nM,
 - prof. dr hab. n. med. Jerzy Stańczyk – PTP,
 - prof. dr hab. med. Grzegorz Opala – PTN,
 - dr n. med. Maciej Godycki-Ćwirko – KLRwP,
- eksperci:
 - prof. dr hab. n. med. Wojciech Drygas,
 - prof. dr hab. n. med. Ryszard Piotrowicz,
 - prof. dr hab. n. med. Andrzej Rynkiewicz,
 - dr n. med. Adam Windak,
 - dr hab. n. med. Tomasz Zdrojewski.

Zadaniem grupy roboczej jest realizacja celów PFP (zob. wyżej), w tym zwłaszcza opracowywanie, uaktualnianie oraz rozpowszechnianie „Wytycznych Polskiego Forum Profilaktyki Chorób Układu Krążenia”.

Partnerem PFP może zostać towarzystwo naukowe lub instytucja zajmujące się epidemiologią i profilaktyką chorób układu krążenia oraz propagowaniem jej zasad w społeczeństwie, przyjacielem zaś osoba prywatna propagująca zasady zdrowego stylu życia w społeczeństwie.

Warunkiem otrzymania tytułu partnera/przyjaciela PFP jest złożenie w formie elektronicznej oraz pisemnej deklaracji, której wzór dostępny jest na stronie internetowej www.pfp.edu.pl. O przyjęciu partnera/przyjaciela PFP decyduje głosowanie członków PFP. Obecnie PFP liczy ponad 50 partnerów i przyjaciół.

■ Działalność PFP w latach 2005–2009

Najważniejsze decyzje dotyczące działalności PFP są podejmowane podczas corocznego walnego zebrania oraz spotkań grupy roboczej. Realizacją postanowień zajmuje się grupa robocza, której członkowie po zapoznaniu się z wytycznymi polskich i europejskich towarzystw naukowych przygotowują propozycje wspólnego programu: „Wytyczne Polskiego Forum Profilaktyki Chorób Układu Krążenia”, zwane dalej wytycznymi.

Wytyczne PFP

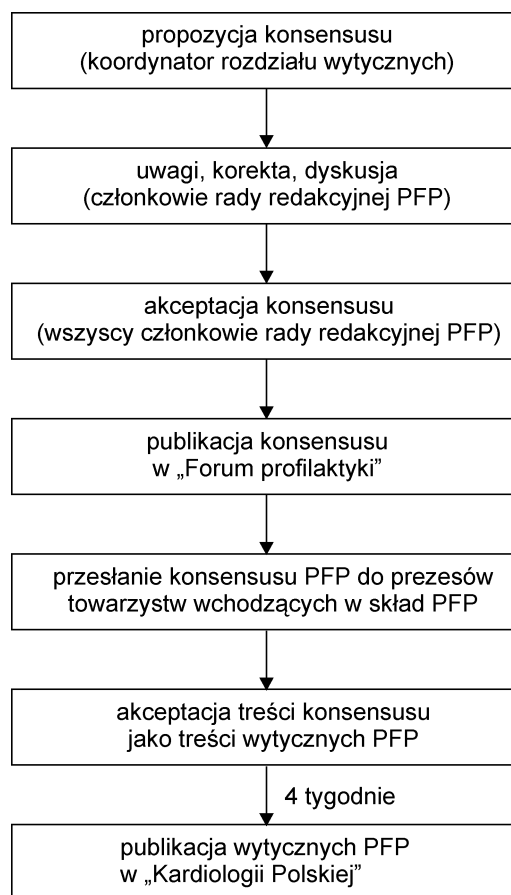
Przyjęto następujące założenia prac nad wytycznymi PFP:

- Wytyczne zostaną opracowane na podstawie krytycznego przeglądu danych naukowych i będą uwzględ-

niać procedury, których skuteczność jest bezwzględnie udowodniona.

- Punktem odniesienia w opracowaniu wytycznych będą aktualne wytyczne towarzystw międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem wytycznych europejskich towarzystw naukowych.
- Analizie zostanie poddana aktualna sytuacja epidemiologiczna w zakresie czynników ryzyka i chorób sercowo-naczyniowych w Polsce.
- Podjęte zostaną procedury mające na celu monitorowanie skuteczności wprowadzanych rekomendacji.
- Wytyczne będą uwzględniały aspekty dotyczące możliwości ich realizacji, a szczególnie aspekt ekonomiczny.

Wytyczne mają formę 10 punktów zawierających najważniejsze i najlepiej udowodnione w piśmiennictwie informacje dotyczące konkretnego zagadnienia z zakresu prewencji chorób sercowo-naczyniowych (ChSN), których znajomość jest niezbędna w realizacji założeń prewencji ChSN w praktyce lekarskiej. Krótka forma wytycznych wynika z założenia większej efektywności przekazu istotnych treści w formie skondensowanej, której przeczytanie i zrozumienie nie jest czasochłonne. Wytyczne są efektem uzgodnień ośmiu towarzystw wchodzących w skład PFP, dlatego ich tworzenie ma charakter kilkuetapowy, co przedstawiono na Rysunku. Grupa robocza zaprasza eksperta z danego tematu w celu



Rysunek. Schemat powstawania wytycznych PFP

opracowania propozycji konsensusu, tzw. koordynatora rozdziału wytycznych. Dokument ten jest następnie rozsyłany do wszystkich członków grupy w celu nanieśnięcia uwag lub ostatecznej akceptacji tekstu. Po zatwierdzeniu przez wszystkich członków konsensus wraz z komentarzami ekspertów wyznaczonych przez prezesów poszczególnych towarzystw – członków PFP – i przewodniczącego oraz sekretarza grupy roboczej zostaje opublikowany na łamach „Forum profilaktyki”. Następnie konsensus jest przesyłany do prezesów towarzystw w celu zatwierdzenia w ciągu kolejnych 30 dni. Brak odpowiedzi w tym terminie oznacza akceptację wytycznych. W przypadku jednomyślnego przyjęcia tekst zostaje opublikowany jako wytyczne PFP w języku angielskim w „Kardiologii Polskiej”. W przypadku nieuzyskania akceptacji wytycznych przez przedstawiciela tylko jednego towarzystwa zostają one opublikowane z odpowiednim komentarzem.

Dotychczas opublikowano wytyczne dotyczące psychospołecznych czynników ryzyka ChSN [1], aktywności fizycznej [2], zaburzeń lipidowych [3], żywienia [4], cukrzycy [5], otyłości [6], palenia papierosów [7], nowych czynników ryzyka ChSN [8], nadciśnienia tętniczego [9], prewencji u kobiet [10], oceny ryzyka sercowo-naczyniowego [11], spożycia alkoholu w prewencji ChSN [12].

Rozpowszechnianiu wytycznych PFP służą strona internetowa, biuletyn „Forum profilaktyki” oraz podręczniki dla pacjentów i lekarzy. Na stronie internetowej PFP można się zapoznać ze szczegółowym składem oraz regulaminem PFP. Można z niej również pobrać wzór deklaracji partnera/przyjaciela PFP. Dostępne są także przygotowane przez grupę roboczą obszerne informacje dotyczące czynników ryzyka ChSN, publikacje przeznaczone dla pacjentów, jak również biuletyny „Forum profilaktyki” w wersji pdf.

„Forum profilaktyki” rozsyłane jest w nakładzie około 25 000 egzemplarzy wraz z oficjalnymi czasopismami towarzystw wchodzących w skład PFP.

PFP przygotowało i opublikowało również podręcznik dla pacjentów „Dlaczego zapadamy na choroby serca i naczyń” zaakceptowany przez wszystkie towarzystwa wchodzące w skład PFP. Podręcznik był wielokrotnie rozdawany w czasie obchodów Światowego Dnia Serca, a także nieodpłatnie przekazywany partnerom PFP w celu realizacji ich działalności związanej z prewencją chorób sercowo-naczyniowych.

Działalność związana z ustawodawstwem na rzecz promocji zdrowia i prewencji ChSN

Palenie tytoniu jest problemem społecznym, jego skutki zdrowotne dotyczą nie tylko palaczy, ale także osoby narażone na dym papierosowy w domu, miejscu pracy czy w restauracji. Osoby te, a szczególnie dzieci, wymagają specjalnej ochrony ze strony państwa, stąd jednoznaczne poparcie PFP dla projektu nowelizacji obecnie obowiązującej Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

w liście przesłanym do jej autora, prof. dr. hab. n. med. Jacka Jassemę, i przekazanym do wiadomości ministra zdrowia RP i przewodniczącej Sejmowej Komisji Zdrowia w październiku 2006 roku. W liście napisano: „W imieniu członków Polskiego Forum Profilaktyki wyrażam pełne poparcie inicjatywy ustawodawczej uwalniającej miejsca publiczne od dymu tytoniowego oraz deklaruję wolę dalszej współpracy na jej rzecz”. List podpisali wszyscy członkowie i eksperci PFP.

W styczniu 2006 roku Polskie Forum Profilaktyki wystosowało list do prof. dr. hab. Zyty Gilowskiej, wicepremier Rządu RP i minister finansów, w którym wyraziło zaniepokojenie treścią Rozporządzenia Ministra Finansów zmieniającego Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów Ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 29 grudnia 2005 roku (Dz.U. nr 266, poz. 2239), którego interpretacja wskazywała na opodatkowanie podatkiem VAT w wysokości 22% wszystkich form finansowania nauki. W liście napisano m.in.: „Polska jest krajem o niskim wskaźniku dotacji nauki i wprowadzenie podatku przyczyni się do dalszego obniżenia nakładów na ten cel. Struktura kosztów badań naukowych (przynajmniej w dziedzinie nauk medycznych) nie pozwala na wyrażenie nadziei, że system zwrotów podatku VAT znacząco poprawi zaistniałą sytuację i należy się liczyć z pogłębieniem już istniejącej luki pomiędzy Polską a krajami Unii Europejskiej. Uważamy, że niezależnie od promocji polskiej nauki zwolnienie działalności naukowo-badawczej z opodatkowania podatkiem VAT było słusznym odróżnieniem badań naukowych od zwykłej komercyjnej działalności gospodarczej i potraktowaniem ich jako działalności przynoszącej perspektywicznie wielostronne korzyści, które są znacznie większe niż wynika to z prostego rachunku ekonomicznego. Dlatego podzielamy opinię, że wszelkie opodatkowanie środków przeznaczonych na wykonywanie badań naukowych w naszym kraju jest w ogólnym rozrachunku niekorzystne. Za szczególnie niebezpieczną uważamy możliwość opodatkowania tzw. grantów na badania naukowe niezależnie od źródeł ich pochodzenia”. List podpisali prezesi towarzystw wchodzących w skład PFP.

Podsumowanie

Inicjatywa stworzenia PFP, jak również jego dalsza działalność możliwa była dzięki bezinteresownemu wsparciu wielu autorytetów z dziedziny medycyny, promocji zdrowia i epidemiologii. Wydanie wytycznych i ich rozpowszechnienie zawdzięczamy też grantodawcom oraz wydawnictwom, dzięki którym wydrukowano i rozesłano bezpłatnie kolejne wydania „Forum profilaktyki”.

Działania PFP są zgodne z priorytetami Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego, co przedstawiliśmy w publikacji przyjętej do druku w oficjalnym czasopiśmie „European Association for Cardiovascular Prevention & Rehabilitation” [13].

Wyniki przyszłych badań epidemiologicznych pokazą, czy strategia ogólnonarodowych działań na rzecz prewencji wprowadzona przez PFP jest skuteczna.

Abstract:

Polish Forum for Prevention in years 2005–2009

Key words: prevention, Forum for Prevention, guidelines

In 2005 the Health Promotion Committee of the Polish Cardiac Society (PTK) invited seven other Polish professional societies to collaborate in a development of unified recommendations on CVD prevention in Poland. To coordinate the collaboration Polish Forum for Prevention (PFP) was founded. The PFP recommendations are in concordance with the current European guidelines however national characteristics and local epidemiologic data are also considered. They are broadly distributed to the subscribers of all official journals of the PFP Member Societies, and additionally published in Polish Heart Journal. The same information are published in a patient – friendly format on the website and as a booklet. Additionally, PFP does efforts to influence the health policy and currently is especially involved now in encouraging politicians to ban smoking in public places.

Piśmiennictwo:

1. Pająk A., Podolec P., Kopeć G., Dudek D., Zdrojewski T., Drygas W. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Psychosocial Cardiovascular Disease Risk Factors*, „Kardiologia Polska” 2009; 67: 1048–1051.
2. Piotrowicz R., Podolec P., Kopeć G., Drygas W., Mamcarz A., Stańczyk J. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on physical activity*, „Kardiologia Polska” 2009; 67: 573–575.
3. Cybulska B., Szostak W.B., Podolec P., Kopeć G., Naruszewicz M., Undas A. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Dyslipidemia*, „Kardiologia Polska” 2008; 66: 1239–1242.
4. Klosiewicz-Latoszek L., Szostak W.B., Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Kozek E. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Diet*, „Kardiologia Polska” 2008; 66: 812–814.
5. Kozek E., Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Tykarski A., Zdrojewski T. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Diabetes*, „Kardiologia Polska” 2008; 66: 1020–1023.
6. Zahorska-Markiewicz B., Podolec P., Kopeć G., Drygas W., Godycki-Ćwirko M., Opala G. *et al.*, *Polish Forum for*

Prevention Guidelines on Overweight and Obesity, „Kardiologia Polska” 2008; 66: 594–596.

7. Kawecka-Jaszcz K., Jankowski P., Podolec P., Kopeć G., Naruszewicz M., Opala G. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Smoking*, „Kardiologia Polska” 2008; 66: 125–126.
8. Undas A., Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Gąsior Z., Małecki M. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on the so-called new cardiovascular risk factors and markers, which have a potentially significant role in the strategy for the prevention of cardiovascular diseases*, „Kardiologia Polska” 2007; 65: 1396–1398.
9. Tykarski A., Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Kawecka-Jaszcz K., Zdrojewski T. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Arterial Hypertension*, „Kardiologia Polska” 2007; 65: 1137–1141.
10. Kornacewicz-Jach Z., Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Zdrojewski T., Naruszewicz M. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Cardiovascular Diseases Prevention in Women*, „Kardiologia Polska” 2007; 65: 334–337.
11. Podolec P., Kopeć G., Pająk A., Undas A., Kozek E., Tykarski A. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on Cardiovascular Risk Assessment*, „Kardiologia Polska” 2007; 65: 100–104.
12. Mamcarz A., Podolec P., Pająk A., Undas A., Kozek E., Tykarski A. *et al.*, *Polish Forum for Prevention Guidelines on the Role of Alcohol Consumption in Cardiovascular Prevention*, „Kardiologia Polska” 2006; 64: 1327–1328.
13. Podolec P., Kopeć G., Pająk A. *et al.*, *Polish Forum for Prevention: a response to the call for action in Poland*, „Eur. J. Cardiovasc. Prev.” (in press).

O autorach:

prof. dr hab. med. Piotr Podolec – Klinika Chorób Serca i Naczyń, Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II, Kraków

dr Grzegorz Kopeć – Klinika Chorób Serca i Naczyń, Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II, Kraków